

De vier evangeliën,
vereenvoudigd en toegelicht

Ω

ISBN 9789464920987

© Ap Verwaijen, november 2023

Uitgever: Stichting Handelingen Breda

Email: ap.verwayen@gmail.com

Verkrijgbaar: [bravenewbooks](http://bravenewbooks.com)

Omslag: 'Les disciples', Eugène Burnand (1850/1921)

De vier evangeliën,
vereenvoudigd
en toegelicht

Ω

Ap Verwajen

Opgedragen aan Gijs, Merel, Deirdre, Pim, Floor, Oriana

Bijbelvertalingen:

HSV: Herziene Statenvertaling

NBV: Nederlands Bijbelgenootschap

Commentaar op het NT

Dit commentaar op het Nieuwe Testament heb ik in de loop der jaren ontwikkeld, met het doel mijn kennis en inzicht te vergroten. Ik heb daarbij geprobeerd een aantal vragen die deze teksten oproepen te beantwoorden. Een theoloog ben ik niet, maar met 'geïnspireerde intuïtie' kun je een eind komen. Ik was niet van plan deze verhandeling uit te geven; ik wou haar zowel digitaal als uitgeprint als een aparte bundel bewaren, net als mijn andere Bijbelcommentaren, voor mezelf, en wie weet voor een of meer personen in ons nageslacht. Maar jaren later besloot ik toch deze studies te laten drukken, zodat ook anderen er kennis van konden nemen. Ik dank God voor het genoeg, de hulp en de volharding die Hij mij gegeven heeft.

Het evangelie volgens Mattheüs

Deze evangelist is dezelfde persoon als Levi, de tollenaar, zoon van Alfeüs, die door Jezus geroepen werd om discipel van Hem te worden (Mattheüs 9:9, Markus 2:14, Lukas 5:27), en een van de twaalf apostelen werd.

Mattheüs 1:1-25

Dit eerste boek van het Nieuwe testament begint met een geslachtsregister van Jezus.

Die stamboom loopt gedeeltelijk parallel met die in Lukas 3, maar wijkt er ook van af.

Hier in Mattheüs begint hij bij Abraham, in Lukas bij Adam. Van Abraham tot en met David zijn ze gelijk. Daarna gaat het hier door met Salomo, in Lukas loopt het verder via Nathan, ook een zoon van David.

Aangenomen wordt dat een van de twee het geslachtsregister is van Jozef en het andere van Maria, hoewel haar naam niet genoemd wordt. Geslachtsregisters volgen altijd mannen en ik las ergens dat het gebruikelijk was in een stamboom voor een vrouw de naam van haar man in te vullen.

Maria en Jozef waren in de joodse versie van ondertrouw, het Engels noemt het *betrothed*. Het gaat verder dan onze verloving;

het zijn trouwbeloften, partijen kunnen niet meer terug. Toen Jozef begreep dat Maria zwanger was had hij, meende hij, haar van overspel kunnen beschuldigen. Maar dat wou hij niet; hij wou haar ‘onopgemerkt verlaten, omdat hij *rechtvaardig* was en haar niet in het openbaar te schande wilde maken.’ Een gentleman dus.

Er staat dat Jozef rechtvaardig was, maar gezien zijn handelwijze had er ook kunnen staan dat hij *genadig* was.

Maar God geeft hem een droom, waarin Hij uitlegt hoe het zit: wat in haar verwekt is, is door de Heilige Geest verwekt.

Jozef leefde in nauwe gemeenschap met God. Hij hoort niet alleen God spreken in een droom, maar hij gelooft wat God zegt en gehoorzaamt nauwgezet.

Er is in Mattheüs 1 en 2 sprake van vijf dromen waardoor God spreekt, vier dromen van Jozef en één van de ‘wijzen’ uit het oosten. De dromen hebben alle vijf te maken met de veiligheid van Jezus als kind. Hoe belangrijk kunnen dromen zijn.

Hier spreekt God dus in een droom door een engel tot Jozef, en Hij verwijst ook nog naar Jesaja 7:14: ‘de *maagd* zal zwanger worden.’ Jozef zal die profetie gekend hebben.

Opmerkelijk is dat de Jozef in het NT én zijn naamgenoot in het OT allebei dromers waren.

Jozef had geen gemeenschap met zijn vrouw tot na de bevaling. Maria is dus als maagd bevallen. Maar daarna heeft ze nog andere kinderen gehad. Ze is dus niet ‘altijd maagd en moeder Gods’ gebleven zoals de Rk-kerk leert.

Er staat niet in de evangeliën wanneer Jozef en Maria getrouwd zijn, maar dat heeft ongetwijfeld plaatsgevonden.

Mattheüs 2:12

Dit evangelie is vrij beknopt over Jezus’ geboorte, veel beknopter dan Lukas. Markus en Johannes hebben er niets over opgenomen.

Hier staat niets over de herders zoals in Lukas. Maar hier worden wel de drie wijzen, of koningen genoemd, in andere vertalingen

gen *magiers*. Ze verbleven aan een oosters hof, misschien in Babylon. Ze zagen daar een bijzonder sterrenbeeld, waaruit ze de geboorte in het westen van een Koning (of de Messias) konden afleiden. Dit moet een goddelijke ingeving zijn geweest, en een opdracht om Hem te aanbidden. Ze reizen naar het westen; een ster wijst hen de weg. Sterren staan nogal hoog aan de hemel. Het zou kunnen zijn dat de ster een engel is geweest; engelen worden in de Bijbel ook wel sterren genoemd. Dat zou verklaren dat de ster bewoog en voor hen uitging.

De drie komen in Jeruzalem waar ze vragen naar de geboorte van het kind, omdat ze Hem willen aanbidden.

Koning Herodes hoort ervan en raakt ervan in verwarring, met heel Jeruzalem. Deze man is een instrument van de duivel, die de pasgeboren koning wil vermoorden. Hij vraagt de mannen hem te berichten, zodat hij ook het kind kan ‘aanbidden’.

De duivel had er alle belang bij het verlossingsplan te dwarsbomen. Was de duivel dan op de hoogte? Ongetwijfeld. Jezus was niet door Jozef, zelfs niet door een mens verwekt. De duivel moet hebben geweten dat dit de Messias was over wie door God zelf had gesproken tegen de duivel in de gedaante van een slang, (Genesis 3:15). De duivel heeft de profetie over het zaad – oftewel nageslacht – van de vrouw vast goed onthouden. Ook door de profeten was over Hem gesproken.

Er moet gezegd worden dat de duivel niet erg effectief te werk gaat. Hij loopt achter de feiten aan. Geen wonder, als God je tegenstander is.

De wijzen hadden geschenken meegenomen, die een bijzondere betekenis hadden. Goud, passend voor een koning, wierook, passend voor een God, en mirre voor het balsemen van een gestorvene. De wijzen waren waarschijnlijk goed geïnformeerd over de identiteit van dit kind.

Ze krijgen van God een droom, waarin ze gewaarschuwd worden niet terug te keren via Herodes. Ook Jozef krijgt een droom van God waarin een engel zegt dat hij met het kind en zijn moeder moeten vluchten naar Egypte, vanwege het plan van Herodes.

De kindermoord in Bethlehem, waartoe Herodes opdracht geeft, is er een blijk van hoe meedogenloos hij is, geïnspireerd door de duivel. Het is een demonische domheid van Herodes geweest om niet meteen soldaten naar Bethlehem te sturen, maar af te wachten tot de wijzen zich op de terugweg bij hem zouden melden. Wat niet gebeurt, nadat God hen door een droom gewaarschuwd had.

Er staat: ‘Een stem is in Rama gehoord, geklaag, geklammer en veel gekerm’, betreffende de kindermoord. Rachel wordt hier (2:18) genoemd, omdat zij in Bethlehem begraven was (zie Genesis 35:19-20). Ook door Jeremia (35:14) wordt zij genoemd. Zij was de moeder van Jozef (Genesis 30:23) en Benjamin (Genesis 35:18) en stierf bij de geboorte van de laatste. Haar naam wordt hier genoemd als een soort oermoeder van het joodse volk en van de jongetjes in Bethlehem die gedood waren.

Bethlehem en de streek Rama waarin Bethlehem ligt worden in de profeten al genoemd als de geboorteplaats van Jezus.

Mattheüs 2:13

Nadat Jozef in een droom door een engel is ingelicht dat degenen die het kind naar het leven staan, met name Herodes, zijn gestorven, keert Jozef en zijn gezin terug naar Israël en gaan ze wonen in Nazareth’. Het wordt hier beschreven alsof dat hun nieuwe woonplaats is. Maar uit Lukas weten we dat Maria en Jozef oorspronkelijk in Nazareth woonden. Ze overwogen blijkbaar eerst weer in Juda te gaan wonen, waar ze het laatst (tijdelijk) gewoond hadden. Maar in weer een droom worden ze gewaarschuwd tegen de opvolger van Herodes, diens zoon Archelaüs.

Mattheüs 3:1-12

Johannes de Doper had van God de opdracht gekregen de mensen voor te bereiden op het optreden van Jezus. Hij roept: ‘Bekeer u, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen.’ Johannes gebruikt hier in vers 2 precies dezelfde woorden als Jezus later zal doen in 4:17.

Johannes weet de mensen te overtuigen van het toekomstige oordeel. Velen komen op hem af, 'heel Jeruzalem, heel Judea en heel het land.' Velen laten zich dopen terwijl ze hun zonden belijden. Johannes heeft de schijnheiligheid van de Farizeeën en Sadduceeën feilloos door, en, net als Jezus, spaart hij ze niet. Hij spreekt hen aan met 'adderengebroad', net als Jezus later. Ook Jezus gaat van Galilea speciaal naar Judea om door Johannes gedoopt te worden in de Jordaan.

Mattheüs 3:13-17

Als Jezus bij Johannes komt herkent deze hem meteen als de Messias die komen moest.

Hoewel Jezus zonder zonde was, liet Hij zich dopen. Johannes vond dat niet passend omdat hij vond dat Jezus eerder hem zou moeten dopen, maar Jezus wilde in alle opzichten mens zijn, de door God aan de mens voorgehouden weg volgen en een voorbeeld zijn.

Het kan een vraag zijn of Jezus vrij was van de gevolgen van de erfzonde. Hij was volledig mens. Hij was verwekt door de Heilige Geest, maar geboren uit een maagd, die onderhevig was aan de gevolgen van de erfzonde. Hij was beperkt, Hij was sterfelijk, Hij kon ziek zijn. Maar aangenomen moet worden dat Jezus geen *geneigdheid had tot het kwaad*. Hij had wel een vrije wil en theoretisch zou Hij hebben kunnen besluiten de wil van zijn Vader niet te doen. Hij werd door de Heilige Geest in de woestijn geleid en door de duivel onderworpen aan verleidingen, maar Hij zondigde niet. Er staat geschreven (Heb.) dat Hij gehoorzaamheid heeft geleerd. Zie als voorbeeld onder Mattheüs 4.

Ik las in een artikel van Kees Goedhart in het blad Opwekking, dat Jezus, omdat hij verwekt was door de Heilige Geest, hij niet de 'bloedgroep' van Adam had. Hij had zijn bloed ontvangen van zijn moeder, die gewoon mens was.

Als Jezus niet aan de gevolgen van de erfzonde onderhevig zou zijn geweest, zou Hij dan wel een mens net als wij zijn geweest?

Maar de erfzonde houdt in dat de mens door de zondeval geneigd is geworden tot het kwade, en dat kun je van Jezus moeilijk zeggen. De Heilige Geest heeft dus de vaderlijke cel geleverd en Maria de moederlijke cel.

Van Niftrik zegt in zijn boek *Kleine Dogmatiek*, dat het genade van God is geweest dat Jezus niet onderhevig was aan de erfzonde.

Na de doop van Jezus daalt de Geest van God *op* Hem neer. Ongetwijfeld was de Geest al *in* Hem, vanaf zijn geboorte. Het lijkt erop dat Jezus hier gedoopt wordt in de Heilige Geest, hoewel er al eerder een moment was dat Hij *vervuld* was met de Heilige Geest. Dat blijkt uit het feit dat hij op zijn twaalfde al onderrecht gaf in de tempel (Lukas 2:41-52).

Vers 16: Jezus zelf zag de duif neerdalen. ‘De hemelen werden voor Hem geopend.’ Johannes de Doper ziet ook dat de Geest op Jezus neerdaalt, zie Joh. 1:32, en hij zegt daarover: ‘en Hij bleef op Hem.’ Daaruit zou kunnen worden afgeleid dat hier de definitieve vervulling van Jezus met de Heilige Geest plaatsvond.

Ook was er de stem uit de hemel die sprak; niet duidelijk is of ook anderen die hoorden. Het waren dezelfde woorden als op de berg van verheerlijking: ‘Jij bent mijn Welbeminde Zoon’.

Waarom sprak God deze woorden? Ongetwijfeld om Jezus te bevestigen in zijn roeping. Jezus was mens geworden; Hij had zijn hemelse voorrechten achter zich gelaten, en als mens net als wij moest Hij louter in geloof en vertrouwen, en met de hulp van de Heilige Geest zijn taken gaan uitvoeren.

Mattheüs 4:1-17

Jezus wordt na de doop en de vervulling met de Heilige Geest door de Geest naar de woestijn geleid ‘om verzocht te worden door de duivel’. Maar het was tegelijk ook een tijd van bidden en vasten, voordat Hij aan zijn openbare bediening zou beginnen.

De Geest wilde dat Hij verzocht zou worden. Waarom? Omdat Jezus gehoorzaamheid zou leren, zonder te zondigen: Hebreeën

4:15. Het was een training. Daardoor kan Hij anderen die verzocht worden te hulp komen: Hebreëën 2:18. Jezus heeft na 40 dagen en nachten vasten honger. Dan komt de duivel, die zegt tegen Hem: ‘Als U Gods zoon bent, maak dan van deze stenen brood.’

Jezus zegt: ‘Er staat geschreven: de mens leeft niet van brood alleen, maar van elke woord van God.’

Dan neemt de duivel Jezus mee naar het hoogste deel van de tempel en hij zegt: ‘Als U de Zoon van God bent, spring dan naar bededen, want er staat geschreven dat de engelen U zullen opvangen.’ Jezus antwoordt: ‘Er staat ook geschreven: je moet de Heer uw God niet uitdagen.’

Dan neemt de duivel Hem mee naar een hoge berg, en laat Hem heel de wereld zien en zegt: ‘Ik zal U dit allemaal geven, als U knielt en mij aanbidt.’ Jezus zegt: ‘Er staat geschreven: Alleen God zul je aanbidden en dienen.’

Dan laat de duivel Hem gaan; blijkbaar heeft hij Jezus tijdelijk fysiek gevangen gehouden! Maar nu moet hij Hem loslaten.

Opvallend is dat de duivel relevante passages uit de Bijbel citeert. Die kent hij dus op zijn duimpje. Ten tweede valt op dat de duivel de zwakte van ieder mens kent. Hij wist dat Jezus honger had en verzwakt was. Hij wist dat het verleidelijk was voor Jezus de kracht van God te misbruiken en voor zichzelf aan te wenden. Hij wist dat het verleidelijk was de autoriteit over de aarde te bemachtigen zonder aan een kruis te hoeven sterven.

Maar Jezus onderwerpt zich aan God en biedt weerstand tegen de duivel met het woord van God, het tweesnijdend zwaard, het enige aanvalswapen van de geestelijke wapenrusting. En de duivel moet onverrichter zake heengaan.

‘En engelen kwamen en dienden Hem.’ Het is als bij een bokser die na de match verzorgd wordt.

Als Jezus hoort dat Johannes opgepakt is (ongetwijfeld door koning Herodes), keert Hij terug naar Galilea. Het is niet duidelijk of dit alleen een chronologie is, of dat er verband tussen deze

twee feiten bestaat. Er lijkt een verband te bestaan door de woorden 'horen' en 'terugkeren'. Misschien was Jezus gedurende Johannes' bediening een tijdlang bij hem in de buurt gebleven, omdat Johannes de mensen naar Jezus verwees, maar toen Johannes' werk door de gevangenneming was afgebroken, was Jezus' aanwezigheid daar zinloos geworden. Er vond immers een overgang plaats van de bediening van Johannes, die afliep, naar die van Jezus, die aanving.

Mattheüs 4:18-25.

Jezus keert nu dus terug naar Galilea, niet naar Nazareth maar Kapernaüm. Mattheüs verwijst hier naar wat de profeet Jesaja over de landstreek en het licht dat daar op zou gaan heeft voorgezegd (8:23): *Het volk dat in duisternis zat, heeft een groot licht gezien; en voor hen die zaten in het land en de schaduw van de dood, is een licht opgegaan.*

Jezus, die net begint met de aankondiging van het Koninkrijk, kiest zijn discipelen. Eerst twee maal twee broers: Andreas en Petrus, Jakobus en Johannes. De laatste drie waren de degenen die het dichtst bij Hem zouden staan. Als Jezus hen roept aarzelden ze geen ogenblik, maar laten alles achter zich, hun schip en hun vader..

Jezus begint zijn prediking over het Evangelie, het Goede Nieuws van het Koninkrijk, rondtrekkend in heel Galilea. Hij geneest elke ziekte en elke kwaal onder het volk. Grote groepen mensen volgen hem uit Galilea, Dekapolis, wat betekent: 10 steden, Jeruzalem en Judea, en van over de Jordaan. Samaria wordt niet genoemd. Zij worden veracht door de joden en hebben hun eigen soort 'jodendom'.

Jezus wordt ook bekend in heel Syrië, en Hij geneest allerlei ziekten en bevrijdt iedere bezetenen van demonen, maanzieken en verlamden. Later zal Jezus de mensen in Galilea hun ongeloof verwijten.

Mattheüs 5:1-16

Met dit hoofdstuk begint wat de Bergrede genoemd wordt, omdat Jezus ‘de berg’ opgaat voordat hij dit onderwijs, dat doorgaat tot met hoofdstuk 7, vanaf deze berg gaat geven. Welke berg het is geweest weten we niet, maar uit Lukas 7:1 zouden we mogen afleiden dat het niet ver van Kafarnaüm of Kapernaüm is geweest. Een kortere versie van de Bergrede vinden we bij Lukas hoofdstuk 6 vanaf vers 20.

Er zijn 9 *zaligsprekingen*. Wat wordt hier met zalig bedoeld? Zalig betekent gezegend. De zaligheid of de zegen houdt in dat er sprake is van een belofte die vervuld zal worden in ‘de hemelen’.

‘*Arm van geest*’: dat moeten degenen zijn wier geest zodanig ontledigd is van menselijke ballast, dat er ruimte is de gedachten van God te ontvangen. Deze ballast kan bijvoorbeeld zijn: trots, eigendunk, rationalisme, cynisme, verwarring, valse religies, etc.

Als je *treurt* ben je gezegend, want je zult getroost worden. Er staat elders dat alle tranen van Gods kinderen gedroogd zullen worden. Niet van de ongelovigen want zij zullen wenen en knarsetanden (tandenknarsen).

De *zachtmoedigen*, degenen die verlangen naar de *gerechtigheid*, de *barmhartigen*, de *reinen van hart*, de *vredestichters*, degenen die *vervolgd* worden om de *gerechtigheid*, degenen die worden *gesmaad* en tegen wie *kwaad gesproken* wordt: ze krijgen geweldige beloften in verschillende formuleringen. Ze worden vergeleken met de profeten vóór hen die ook altijd vervolgd zijn.

De beloften bij de zaligsprekingen zijn dus weggelegd voor de ‘kinderen Gods’, en speciaal degenen die lijden in Jezus’ naam, de vervolgd. Voor de laatsten is er zelfs ‘een groot loon in de hemelen’.

Het zout van de aarde en het licht van de wereld: dat wil Jezus dat zijn toehoorders zullen zijn. Het is niet zozeer een benaming als wel een opdracht.

‘Als het zout zijn smaak verloren heeft, waarmee zal het (i.c. het

zout) dan *gezouten* worden?’ Het vreemde is dat het zout er normaliter niet toe dient om *zout te zouten* maar om het *voedsel* te zouten, dat wil zeggen te *conserveren* en *smaak te geven*. Zo zie je dat de geest van de tekst belangrijker is dan de letter. Ook kan vertaald worden: waarmee moet *er* dan gezouten worden, of: waarmee moet *men* dan zouten? (vertaling Prof. Brouwer)

‘U bent het licht van de wereld’, goed zichtbaar als een stad op een berg. Zoals een lamp in huis schijnt voor allen die in huis zijn.

Laat de mensen je goede daden zien, omdat zij dan God zullen verheerlijken.

Mattheüs 5:17-20

Jezus zegt dat Hij niet is gekomen om de Wet of de Profeten af te schaffen, maar *te vervullen*.

Hij vervult de Wet door zijn Vader en de mensen lief te hebben. De samenvatting van de hoofdwet, de Tien Geboden, is immers het gebod van de liefde tot God (de eerste vier geboden) en tot de naaste (de laatste zes).

Jezus vervult ook *de profeten*, dat wil zeggen hun profetieën, door zijn komst naar de aarde, omdat veel profeten over Hem en over de toekomstige dingen geprofeteerd hebben.

Deze Wet blijft bestaan, zegt Jezus, tot het voorbijgaan van hemel en aarde, in casu tot in de eeuwigheid.

‘Als je niet rechtvaardiger bent dan de Schriftgeleerden en Farizeeën, kom je niet in het Koninkrijk der hemelen.’

Mattheüs 5:21-48

Jezus noemt een aantal geboden uit de wet en voorschriften van mensen die Hij verder aanscherpt, respectievelijk nuanceert.

Het gaat bij Hem niet om de letterlijke teksten, maar steeds om de gezindheid.

Je mag niet alleen niet doden, maar onterecht boos zijn op ie-

mand, of iemand uitmaken voor dwaas leidt tot schuldigverklaring door de (hemelse) rechtbank en tot het hellevuur! Dat is nogal hevig!

Voordat je aan God een offer brengt, moet je je met je broeder verzoenen, als *hij iets tegen jou* heeft. Ongetwijfeld geldt het ook als je *iets tegen hem* hebt. Of als het een zuster is. Los je geschillen op in plaats van het tot een proces te laten komen.

Pleeg niet alleen geen overspel, maar kijk zelfs niet met begerige ogen naar een vrouw, wees zuiver en trouw in je huwelijk. Hou je aan je beloften, zonder dat een eed nodig is. Ga altijd de onderste weg en doe meer dan van je gevraagd wordt. Heb niet alleen je vrienden lief maar zelfs je vijanden.

Jezus gebruikt hier nogal eens de stijfheid van overdrijving. In dit hoofdstuk zegt Hij tot slot dat we volmaakt moeten zijn zoals de Vader in de hemelen volmaakt is. Dat is geen geringe opgave, ja voor ons mensen vrijwel onmogelijk.

Vers 32: Als je je vrouw verstoot om een andere reden dan ‘hoerij’, maak je dat ze overspel pleegt. En wie haar dan trouwt pleegt ook overspel. Hier wordt niet gesproken over overspel van een gehuwde man, maar dat geldt natuurlijk ook voor hem die overspel pleegt. Hoerij omvat natuurlijk alle soorten ontucht (Gr.: *porneia of promiscuïteit*).

Mattheüs 6:1-8

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt steeds gesproken over de beloning die we krijgen: als we een liefdegave geven, of bidden of vasten *in het verborgene*, of als we anderen vergeven. We krijgen geen beloning als we goed doen of vasten in het *openbaar*, want dan hebben we ons loon al ontvangen. Maar, staat er steeds, als we het in het *verborgene* doen, zal de Vader ‘het in het *openbaar* vergelden.’

Wat het bidden betreft: gebruik geen ‘omhaal van woorden zoals de heidenen’. Dat zouden we meer in praktijk moeten brengen.

‘Uw Vader weet wat u nodig hebt voordat u tot Hem bidt.’ Dat

neemt de noodzaak van gebed niet weg. Gebed bestaat uit woorden en woorden hebben kracht. Daarom moeten ze uitgesproken worden. Dat deed Jezus ook.

Mattheüs 6:9-15

Jezus onderwijst in concreto het bidden van het Onze Vader als een belangrijk model:

Onze Vader, die in de hemelen zijt. Uw naam worden geheiligd. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede gelijk, zoals in de hemel, zo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood. En vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaren vergeven. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want van U is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, tot in eeuwigheid. Amen.

Het begint met het aanspreken van God als ‘Onze Vader’, om onze gemeenschappelijke eenheid in het kinschap Gods uit te drukken. Dan volgen drie beden voor de heerschappij van God over de hele aarde. Daarna een gebed om voorziening in onze dagelijkse behoeften, samengevat in ‘brood’. Het zou zowel brood als het Woord van God kunnen betekenen. Vervolgens om vergeving van onze schulden naar de mate waarin wij zelf anderen vergeven. Dan een gebed om kracht om weerstand te bieden tegen verleidingen en om verlossing van de macht van de vijand van God. Tenslotte een gebed van aanbidding en een erkenning van de almacht van God: het Koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid.

Er is wel beweerd dat het Onze Vader een oudtestamentisch gebed zou zijn, dat we niet hoeven te bidden, omdat Jezus het onderwees vóór zijn dood en opstanding. Dat is onzin. Zou Jezus het zijn leerlingen geleerd hebben om het korte tijd later weer af te schaffen? Het onderwijs van Jezus was bedoeld voor toen en nu, al respecteerde Hij de joodse wetten en hield Hij zich daar over het algemeen aan.

Mattheüs 6:16-18

Jezus waarschuwt nogmaals tegen het vasten in het openbaar, Hij pleit ervoor te vasten in het verborgene. In het laatste geval zal de Vader het belonen, in het eerste geval is het al beloond.

Mattheüs 6:19-34

Jezus onderwijst een nieuwe manier van leven, het leven in het Koninkrijk, zonder schatten op aarde te verzamelen, want je raakt ze toch kwijt. Waar je schat is, zal je hart zijn.

Heb geen zorg over je leven, je eten en drinken, je kleding; de heidenen zoeken die dingen. Je kunt niet God dienen en de mammon, de afgod van het geld.

Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, en al deze dingen krijg je erbij. Want God is Degene die voorziet. Dus maak je geen zorgen voor morgen.

De lamp van het lichaam is het oog. Als je oog oprecht is, is je lichaam verlicht. Door waar je naar kijkt kun je je lichaam (je leven) verduisteren (bezoedelen) of verlichten (heiligen).

Mattheüs 7:1-6

Veroordeel een ander niet, want met de maat waarmee jij meet zul jij ook gemeten worden.

De balk en de splinter: Jezus wijst erop hoe je, in je verblinding, aan anderen aanstoot kunt nemen, terwijl je eigen gedrag veel erger is. Kijk liever naar de balk in je eigen oog, dan naar de splinter in dat van de ander.

Mattheüs 7:7-12

Wie bidt ontvangt: de Vader wil je enkel het goede geven. Hoewel jullie slecht zijn geven jullie je kinderen toch ook goede gaven? Behandel anderen zoals je zelf behandeld wil worden, want dát is de Wet en de Profeten. Met andere woorden: dat hebben zij bedoeld.

De bekende filosoof Immanuel Kant koos dit ook als uitgangspunt onder de titel: *Categorische Imperatief*.

Mattheüs 7:13-23

Velen gaan door de wijde poort over de brede weg naar het verderf. Dat ziet er somber uit. Ga door de nauwe poort en de smalle weg.

Opgepast voor de valse profeten! Je herkent ze aan hun vruchten. Het zijn wolven in schaapskleren. Een goede boom brengt goede vruchten voort.

Niet een grote bediening brengt je binnen in het Koninkrijk, maar het doen van de wil van de Vader. Ook al heb je geprofeeteerd, demonen uitgedreven, wonderen gedaan, als je wetteloos hebt gewerkt, heb ik je niet gekend!

Mattheüs 7:24-29

Bouw je levenshuis op een stevig fundament, zodat het standhoudt ook in moeilijke tijden. Bouw je op zand dan zal het instorten in de storm.

Hier eindigt de Bergrede. De mensen stonden versteld van dit onderwijs. Het was duidelijk nieuw voor hen, dit was nieuwtestamenteisch. Wat een geweldige les in moraal. Hierop rust de oorspronkelijke westerse beschaving.

Mattheüs 8:14

Jezus geneest een melaatse man, en zegt vervolgens tegen hem: Vertel dit tegen niemand. Jezus wilde blijkbaar nog weinig roe-
moer. Maar Hij zegt wel: Ga heen, naar de priester, en offer de gave die Mozes heeft voorgeschreven (zie Leviticus 14:2): een vogel offeren, een andere vogel laten wegvliegen, nadat deze in het bloed gedoopt is en de genezen melaatse daarmee besprenkeld is, en er is uitgesproken dat deze rein is. Jezus leert hier dus nog wel dat men de joodse wet in acht moest nemen, zoals Jezus zelf ook nog deed, omdat de wet door Hem nog niet *vervuld* was.

Mattheüs 8:5-13

Een hoofdman over honderd man (centurio) uit Kapernaüm smeekt Hem zijn knecht te genezen. Hij wordt gekenmerkt door

twee eigenschappen: hij is nederig en heeft een groot geloof. Hij heeft inzicht en weet wat autoriteit betekent, en hij erkent dat Jezus die bezit. Jezus is verwonderd zo'n groot geloof in Israël aan te treffen. En Hij zegt; 'Je knecht is genezen.'

Hij zegt: Velen zullen komen (tot geloof) van oost en west, maar de kinderen (HSV: erfgenamen) van het Koninkrijk zullen buitengeworpen worden, dus kennelijk in de hel eindigen. Wie zijn zij? Je denkt: het joodse volk. Namelijk in tegenstelling tot de centurio en de heidenen. Jezus zegt immers: Bij niemand in Israël heb ik zo'n groot geloof gevonden. En hij noemt Abraham, Izaäk en Jakob die wel behouden zullen zijn. Maar het kan zijn dat Jezus meer in het algemeen bedoelt: degenen die afkomstig zijn van gelovige ouders, zijn niet automatisch behouden. Het lijkt mij bedoeld als een voorschot op het Nieuwe Testament dat pas ten volle in werking treedt na Jezus opstanding. Het doet denken aan de uitspraak: de laatsten zullen de eersten, en de eersten zullen de laatsten zijn.

Mattheüs 8:14-17

Jezus geneest de schoonmoeder van Petrus, die met koorts op bed lag. (Je leest nergens in de Bijbel dat Petrus getrouwd was.) 's Avonds brengen ze velen bij Hem die door demonen bezeten zijn, en Hij drijft ze uit en geneest vele zieken.

Hier citeert Mattheüs Jesaja 53:3: *Hij heeft onze zwakheden op zich genomen, en onze ziekten gedragen.* Ik dacht dat hiermee met name het lijden van Jezus bedoeld was, die onze ziekten heeft gedragen. Maar hier *geneest* Jezus de ziektes, toch? en draagt ze zelf niet.

Mattheüs 8:18-22

Jezus wijst een Schriftgeleerde, die zegt Hem te willen volgen, op een consequentie: Je zult geen vaste woonplaats hebben.

Tot een discipel die eerst zijn overleden vader wil begraven zegt Jezus: Volg Mij, en laat de doden hun doden begraven. Ook dat is, net als in de Bergrede, harde taal en lijkt onbarmhartig. Jezus is vaak zwart-wit in zijn uitspraken om nadrukkelijk over te komen.

Beide uitspraken onderstrepen hoe radicaal je moet zijn als je Jezus wilt volgen.

Mattheüs 8:23-27

Ze gaan scheep om naar de overkant van het meer te varen. Er komt een storm opzetten, terwijl Jezus ligt te slapen. De discipelen wekken Hem en roepen: Heer, red ons, want wij vergaan! Uit deze passage blijkt Jezus' grote autoriteit, en ook dat stormen en beroering van de zee een demonische oorsprong kunnen hebben. Het is goed om dat te weten, in het licht van tsunami's en dergelijke natuurverschijnselen.

De mensen (de discipelen) staan versteld over Jezus' gezag.

Mattheüs 8:28-34

De storm op het meer wordt gevolgd door het uitdrijven van demonen uit twee gevaarlijke bezeten mannen die in grafspelonken wonen, dus bij de doden. Het is in het land van de Ger-gésénen, in Samaria. Bestaat er verband tussen de vorige en deze gebeurtenis? Voelden de demonen dat Jezus eraan kwam?

De twee bezeten mannen beginnen al te schreeuwen als Jezus ze nadert. In dezelfde passage in Markus en Lukas betreft het één man. Vanwaar dit verschil? Het is onbekend. De verhalen zijn mondeling overgeleverd, dus misschien niet altijd nauwkeurig. Het maakt overigens het verhaal authentieker.

De demonen zijn bang dat Jezus ze zal pijnigen. In de buurt is een kudde varkens. Varkens zijn onreine dieren, maar hier niet, want dit is geen joodse buurt. De eigenaren zijn Samaritanen.

De demonen krijgen op hun verzoek aan Jezus toestemming de varkens in te trekken. Die storten zich in het meer en verdrinken. Demonen verdrinken niet, naar aan te nemen valt; dus hun behuizing is maar van korte duur geweest.

De varkenshoeders vluchten na dit spektakel, waarschijnlijk uit angst voor de grote autoriteit van Jezus. De hele stad loopt uit, en ze smeken Jezus uit hun gebied te vertrekken. Waarom zijn ze niet blij, dat ze verlost zijn van deze twee gevaarlijke demonische

mannen? Welnu, hun broodwinning was weg. Misschien waren ze bang dat er nog meer schade zou ontstaan, nu er zo'n grote kudde verloren was gegaan. Of vonden ze het misschien angst-aanjanend, wat er gebeurd was? Allemaal vragen.

Mattheüs 9:1-8

Jezus vaart weer terug naar de overkant en komt in zijn stad, Kapernaüm aan zee. Hij was maar kort in Samaria geweest. Daar brengt men een verlamde man bij Hem op een brancard. Hij *ziet* het geloof van zijn begeleiders en zegt tegen de lamme: Zoon, heb goede moed, je zonden zijn je vergeven. De Schriftgeleerden die Hem blijkbaar stalken, denken bij zichzelf: Hij lastert God. Jezus *ziet* hun gedachten en zegt: Waarom overwegen jullie verkeerde dingen in je hart? Wat is makkelijker: iemands zonden vergeven of te genezen? Dan zegt hij tegen de lamme: Sta op. Tot verbazing van de menigte staat de man op. Ze verheerlijkte God.

Mattheüs 9:9-13

Jezus roept Mattheüs (of Levi), de auteur van dit evangelie, die bij het tolhuis zit, en deze staat meteen op en *volgt Hem*. Daarna vindt er zelfs een diner plaats bij Mattheüs thuis – misschien geeft hij een afscheidsfeest – en Jezus en zijn discipelen dineren samen met tollenaars en zondaars.

Weer kritiek van de Farizeeën, geuit naar de discipelen, dat Jezus eet met tollenaars en zondaars. Jezus hoort het en zegt: Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, zieke wel. Ik ben gekomen voor zondaren, niet voor rechtvaardigen. Hij bedoelt met rechtvaardigen ongetwijfeld mensen die *menen* rechtvaardig te zijn.

Mattheüs 9:14-17

Dan is er een ontmoeting van Jezus met de leerlingen van Johannes. Een aantal van zijn leerlingen zijn nog geen leerlingen van Jezus geworden. Die vragen Hem waarom zij en de Farizeeën wel vasten en Jezus' discipelen niet.

Jezus zegt: Omdat het feest is. Ik, de Bruidegom, ben bij hen.

Als Ik straks weg ben, dan zullen zij vasten.

Waarom noemt Jezus zich de Bruidegom? Jezus is al bezig de bruiloft voor te bereiden van Hem en de gemeente, zijn toekomstige bruid. Zijn leerlingen die Hij aan het uitkiezen is, zijn de eerstelingen van de toekomstige gemeente.

Jezus zegt: Als de bruidegom weggenomen zal zijn, dan zullen zij vasten. Dat wil zeggen: wanneer zij na Jezus' hemelvaart zijn werk zullen voortzetten.

Hij vervolgt: Niemand zet een lap niet-gekrompen stof op een oud bovenkleed of nieuwe wijn in oude zakken. Nieuwe wijn doe je in nieuwe zakken.

Met deze vergelijking maakt Jezus iets duidelijk over de vernieuwing die er aankomt. Voor de bestaande generatie gelovigen, de joden, zal het een grote omschakeling zijn de nieuwe leer en het nieuwe leven van het Koninkrijk te ontvangen. Dat is tot de dag van vandaag ook gebleken.

Vandaar ook deze vergelijking.

Mattheüs 9:18-26

De overste van de synagoge, Jäirus, (zijn naam weten we uit Markus en Lukas) vraagt Jezus om zijn dochter uit de dood op te wekken. Dit is dus iemand met een zeer groot geloof. Het was dan ook, staat er, iemand 'die Hem aanbad', die een nauwe relatie met God had.

Als Jezus onderweg is komt een bloedvloeiende vrouw naar Hem toe. Ook zij heeft een groot, onvoorwaardelijk geloof in Jezus. Ze weet dat ze alleen maar Jezus' mantel hoeft aan te raken om te genezen. Jezus bevestigt dat geloof, want ze geneest.

Bij het meisje aangekomen zegt Hij dat ze niet gestorven is, maar slaapt. Hetzelfde zegt Jezus van Lazarus (Joh 11:11). Toch waren beiden in feite gestorven.

In Johannes 11:13 staat over Lazarus: Jezus had over zijn dood gesproken. En in vers 14 zegt Hij onomwonden: Lazarus is gestorven.

Waarom spreekt Hij dan in beide gevallen van de slaap in plaats

van de dood? Misschien omdat Hij in beide gevallen weet dat de dood gaat worden omgezet in een slaap, spreekt Jezus al bij voorbaat over slaap, omdat Hij weet dat de dood bij beiden niet onherroepelijk is. En omdat woorden, vooral van Jezus, kracht hebben. Jezus wekt beiden op uit de dood, zoals je iemand wakker maakt, zodat het achteraf als een slaap is geweest. Zo zou het kunnen zijn. In feite is het ook zo, dat het lichaam wel sterft, maar niet de ziel en de geest van de mens.

Mattheüs 9:27-31

Jezus geneest twee blinden. Jezus stelt eerst de vraag: Geloofst u dat ik dat doen kan? Ze hebben geloof, zeggen ze. En het gebeurt. Jezus zegt: Het zal u gaan naar uw geloof. Hij verbiedt hen het door te vertellen. Hij zegt: Niemand mag het te weten komen. Wat een onmogelijke opgave! Er staat: Ze maakten *Hem* bekend in heel dat gebied. De focus ligt op Hem, niet op de genezing!

Mattheüs 9:32-34

Hij drijft een demon uit bij iemand die niet kon spreken. De Farizeeën zeggen: Hij drijft de demonen uit door de aanvoerder van de demonen! Wie zou ze dat ingegeven hebben?

Mattheüs 9:35-38

Jezus predikt het evangelie in de synagogen van al de steden en dorpen en geneest *alle* zieken. Hij wordt dus overal erkend en geaccepteerd.

Hij is bewogen met de menigte, omdat ze vermoeid en verstrooid (verdwaald) zijn, als schapen zonder herder. Ze vormen nog geen gemeente, zoals die na de Pinksterdag zal ontstaan.

Er is nog veel werk te doen en dus moeten er nog veel arbeiders komen. Jezus vraagt zijn discipelen te bidden tot de Heer van de oogst dat Hij arbeiders zendt. Dit gebed is dus legitiem.

Mattheüs 10:1-42

Jezus geeft zijn twaalf discipelen de macht om boze geesten uit

te drijven en iedere ziekte en kwaal te genezen.

Jezus geeft ze een beperkte doelgroep, in feite zijn eigen doelgroep: het huis Israël. Geen heidenen, geen Samaritanen. Alleen het volk Israël.

Vandaar misschien ook de orders: neem geen geld mee, geen reistas, geen extra kleren, geen sandalen of stok. Ze mochten verwachten dat geloofsgenoten daarvoor zouden zorgdragen. Gastvrijheid was een deugd die altijd in ere werd gehouden. Op deze manier zou vanzelf blijken wie ervoor openstond niet alleen de discipelen te ontvangen, maar ook de boodschap. Daarvan hing veel af: Jezus verwijst naar Sodom en Gomorra; wat daarmee gebeurde is nog niets vergeleken met het oordeel over de stad die de discipelen én hun boodschap niet willen ontvangen. Kon het erger? Jezus stelt het weer in zwart-wit.

Ze moeten een huis binnengaan, de vredegroet brengen, en 'als dat huis het niet waard is en de vrede niet ontvangt, laat de vrede dan tot jullie terugkeren. Is iemand het niet waard, schud het stof dan van je voeten. Dus zoek iemand van vrede.' Dat is de strategie.

Ze krijgen ook een waarschuwing mee. Ze worden gezonden als schapen onder de wolven. Ze moeten voorzichtig (NBG), scherpzinnig (NBV) bedachtzaam (HSV) zijn als slangen en argeloos (NBG), onschuldig (NBV) of oprecht (HSV) als duiven. Kan dat samen gaan: sluw en kwetsbaar? Blijkbaar wel. 'Wees op uw hoede (pas op, hoed u) voor de mensen'. Jezus bereidt ze voor op vervolging: gevangenschap, marteling en de dood. Zelfs van de zijde van de eigen familieleden. Volharding is hier de opdracht; in Openbaring hoofdstuk 2 en 3 spreekt Jezus steeds van 'wie overwint...'

Ze zullen Israël niet zijn rondgegaan 'voordat de Zoon des mensen gekomen is.' Verwijst Jezus hier naar zijn opstanding of naar zijn wederkomst? Het doet vermoeden dat Jezus bedoelt, zoals op andere plaatsen: leef en werk alsof Ik elk moment kan te-

rugkeren. Er is een urgentie. Ook kan Hij bedoelen: het volk Israël bereiken is een klus die vóór mijn wederkomst nog niet geklaard zal zijn.

Hij bereidt ze voor op het ergste en stelt ze tevens gerust: alweer een schijnbaar onmogelijke tegenstelling. Je zult hetzelfde lot ondergaan als je Meester, t.w. Jezus zelf, maar jullie Vader is erbij en er wacht je een beloning: Ik zal je naam noemen voor de Vader. Maar wie Mij verloochent, die zal ik ook verloochenen voor mijn Vader. Dat deed Petrus, maar hij had berouw en Jezus herstelde hem.

Jezus zegt: Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard: geweld, verdeeldheid. Dat is uiteraard niet letterlijk bedoeld, al is het vaak een gevolg, want elders zegt Jezus: Mijn vrede geef Ik jullie. Het is een prikkelende opmerking, inhoudende dat er vaak verdeeldheid komt tussen degenen die een keuze maken voor Jezus en degenen die dat niet doen. Onvrede tussen mensen is niet Jezus' bedoeling, maar vaak een onvermijdelijke consequentie.

Jezus houdt ons een keuze voor en knoopt er een beloning aan vast. Zijn we bereid ons kruis op te nemen en ons leven te verliezen? Wie dat niet doet is Hem niet waard.

Maar als je een van deze kleinen – Jezus bedoelt denk ik eenvoudige mensen – een beker koud water te drinken geeft omdat hij een discipel is, die zal zijn beloning niet verliezen. Dit is ook weer een overdrijving.

Mattheüs 11:1-30

Wonderlijk is dat Johannes bij de doop van Jezus eerst Hem probeerde tegen te houden en zei dat hijzelf door Jezus gedoopt diende te worden (Mattheüs 3:14); maar dat Johannes, als hij is opgepakt en in de gevangenis is opgesloten, in Mattheüs 11:3 laat twee van zijn discipelen vragen of Jezus 'degene is die komen zou.' Dat wist hij toch? Johannes zei immers dat Jezus zou dopen met de Heilige Geest en met vuur. Hij moet ervan overtuigd zijn

geweest dat Jezus de Messias was, ook omdat hij zei dat Jezus zoveel méér was dan hijzelf.

Misschien was het alleen maar een verificatie van wat hij zelf al had gedacht. Of hij was misschien gaan twijfelen, omdat hij had gedacht dat als Jezus de Messias was, en Hij hem, Johannes, wel uit de gevangenis zou hebben gehaald. Dat is heel plausibel.

Jezus laat zeggen dat zieken worden genezen, doden opgewekt en aan armen het evangelie wordt verteld.

Jezus getuigt tegenover de menigte over Johannes. Hij legt uit wie Johannes is. Hij is echt en eenvoudig, geen man in kostbare kledij. Hij is meer dan een profeet, de grootste tot dusverre, maar in het Koninkrijk der hemelen is hij klein, want dat krijgt pas echt gestalte door Jezus.

Hij verwijt deze generatie dat ze niet naar hem hebben geluisterd. Ze – vermoedelijk bedoelt Jezus de Farizeeën – hadden kritiek op Johannes, en zeiden dat hij, die ascetisch leefde, een demon had, terwijl ze de Zoon des mensen bekritiseerden dat Hij gewoon at, en dronk, en met zondaars omging.

Jezus verwijt de steden, waar Hij grote dingen heeft gedaan, dat die zich niet bekeerd hebben.

Hij dankt de Vader dat deze zijn wijsheden heeft gegeven aan ‘kinderen’ en niet aan de zogenaamde wijzen. Hij legt de menigte de bijzondere relatie tussen Hem en de Vader uit. Vader en Zoon kennen elkaar op unieke wijze. Hij nodigt allen die vermoeid en belast zijn uit tot Hem te komen om van Hem rust te ontvangen. ‘Neem mijn juk op u en leer van Mij want ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zul je rust vinden voor je ziel. Want Mijn juk is zacht en mijn last is licht.’

Mattheüs 12:1-50

De Farizeeën bespieden Jezus op het ziekelijke af, of Hij iets doet waarvan ze dachten dat het tegen hun wet inging. Vooral kijken ze wat Hij op de sabbat doet. Korenaren plukken. Of iemand met een verschrompelde hand genezen.